

BETÆNKNING

om

hjælp efter forsorgsloven til INDKALDTE VÆRNEPLIGTIGE

Afgivet af
et af socialministeriet
nedsat udvalg

BETÆNKNING NR. 593

1971

Statens trykningskontor

So 00-202-bet.

ISBN 87 503 1066 6

Indholdsfortegnelse

	Side
Indledning	5
Kap. 1. Almindelige bemærkninger.....	7
1) Principperne for ydelse af hjælp	7
2) Betingelserne for adgang til hjælp	8
3) Trangsbedømmelsen	8
4) Omfanget af hjælpen	8
5) Rådgivning og vejledning.....	11
Kap. 2. Til hvilke formål og i hvilket omfang, der kan ydes hjælp.....	13
1) Underhold	14
2) Dækning af andre forsørgelsespligter... ..	14
3) Bolig m.v.	15
4) Fødsel.....	16
5) Erhvervsvirksomhed	16
6) Betaling af afdrag ved afbetalingskøb..	17
7) Forsikringspræmier.....	18
8) Renter af gæld	18
9) Ugifte værnepligtige, til betaling af værelse eller bolig	18
10) Hjælp efter andre bestemmelser i for- sorgsloven	19
Kap. 3. Hjælp i særlige tilfælde.....	20
1) Efter hjemsendelsen	20
2) Under genindkaldelser.....	20
3) Til personer, der aftjener værnepligt ved bistandsarbejde i udviklingslandene	21
4) Til familie i udlandet.....	21
Kap. 4. Hjælp til værnepligtiges hustruer under uddannelse	23
Synspunkter fremsat i udvalget.....	24
Kap. 5. Hjælp til betaling af skat.....	29
Kap. 6. Betydningen af indtægt og formue.....	31
1) Indtægt.....	31
2) Formue.....	32
3) Feriepenge.....	32
Hovedpunkter af udvalgets forslag.....	33

Indledning.

I december 1964 nedsatte forsvarsministeren et udvalg vedrørende befalingsmandsuddannelsen og arbejdsklimaet i forsvaret. Dette udvalg afgav i 1968 en betænkning (nr. 499) om de værnepligtiges økonomiske og sociale forhold.

I denne betænkning giver udvalget udtryk for, at det principielt må foretrække en ordning af de værnepligtiges økonomiske forhold under indkaldelsen gennem indførelse af en egentlig soldaterløn,, En sådan løn skulle efter forslaget være af samme størrelse for forsørgere og ikke-forsørgere, være uafhængig af forudgående uddannelse eller beskæftigelse og være af en sådan størrelse, at den værnepligtige, som havde forsørgerpligter, i videst muligt omfang kunne undlade at søge hjælp efter lov om offentlig forsorg. Forslagets gennemførelse ville således forudsætte, at forsorgslovens regler om hjælp til indkaldte værnepligtige skulle opretholdes, men udvalget skønnede, at kun ganske få værnepligtige ville få brug for at søge hjælp efter forsorgsloven, når soldaterløn var indført.

I den nævnte udvalgsbetænkning er det samtidig foreslået, at der, indtil forslaget om en egentlig soldaterløn måtte blive gennemført, skabes mulighed for en forbedring og forenkling af de værnepligtiges adgang til hjælp efter de hidtil gældende regler. Udvalget har på baggrund heraf henstillet, at der blev nedsat et særligt udvalg til at undersøge spørgsmålet herom.

Socialministeren har herefter i 1969 nedsat et udvalg med den opgave at behandle spørgsmålet om betimeligheden af ændringer af de gældende bestemmelser om hjælp til værnepligtige efter lov om offentlig forsorg.

Udvalget fik følgende sammensætning:

Vicedirektør H. Blume, Københavns magistrats 3. afdeling,
ekspeditionssekretær J. R. Larsen, forsvarsministeriet,
socialrådgiver, kaptajn N. Lej, forsvarets oplysnings- og velfærdstjeneste,
socialinspektør Henning Nielsen, socialinspektørforeningen,

direktør Emil Sørensen, statens uddannelsesstøtte,
 og fra socialministeriet:
 Kontorchef N. Engberg, formand, og
 ekspeditionssekretær H. Antonsen, senere afløst af
 ekspeditionssekretær Birthe Frederiksen,
 og som sekretær: Birgit Raben.

Ekspeditionssekretær J. Stagaard, arbejds- og socialministerierne, har i sin egenskab af fuldmægtig under Københavns amt været medlem af udvalget, men udtrådte af udvalget efter at være blevet udpeget til fungerende kontorchef i socialministeriet. Ekspeditionssekretær J.R. Larsen er, efter at være blevet udnævnt til kontorchef i 1. udskrivningskreds, udtrådt af udvalget, og i stedet er som forsvarsministeriets repræsentant indtrådt kaptajn B. Frank. Efter at lederen af forsvarets oplysnings- og velfærdstjenestes socialsektion socialrådgiver, kaptajn N. Ley, er blevet udnævnt til socialleder under åndssvageforsorgen, har endvidere den konstituerede leder af oplysnings- og velfærdstjenestens socialsektion, socialrådgiver Lise Ravn, deltaget i udvalgets møder.

Udvalget afgiver hermed, følgende redegørelse.

December 1970.

H. Blume	N. Engberg	B. Frank
Birthe Frederiksen	N. Ley	
Henning Nielsen		Emil Sørensen
	Birgit Raben	

Kap. 1.Almindelige bemærkninger.

I den i indledningen nævnte betænkning om de værnepligtiges økonomiske og sociale forhold er der udførligt gjort rede for regler, der efter lov om offentlig forsorg gælder for hjælp til indkaldte værnepligtige. Hjemmelen til at yde hjælp er indeholdt i denne lovs § 54. Lovreglerne og de af socialministeriet udsendte cirkulasrer herom er trykt i den nævnte betænkning. Der henvises derfor i det hele til denne betænkning.

Begrundelsen for ydelse af hjælp er, at den værnepligtige er indkaldt til en tvungen tjeneste, og at det derfor naturligt må påhvile det offentlige at råde bod på de økonomiske følger af indkaldelsen.

Principperne for ydelse af hjælp efter forsorgsloven er følgende:

Hjælp kan ydes til den værnepligtige og til hans hustru og børn. Hjælp kan endvidere ydes til forældre og andre, til hvis forsørgelse den værnepligtige faktisk har bidraget.

Hjælp til den værnepligtiges hustru og børn er begrundet i den værnepligtiges forsørgelsespligt overfor disse. Da hustruen imidlertid overfor det offentlige også har forsørgelsespligt overfor sig selv, kan ikke alene hendes indtægt eller formue afskære fra hjælp, men hun kan også være afskåret herfra, hvis hun har erhvervsevne og mulighed for at udnytte den. Om hun bør udnytte sin erhvervsevne må afgøres efter et skøn i det enkelte tilfælde. Det vil normalt ikke være tilfældet, hvis der i ægteskabet er et eller flere børn, som hun hidtil selv har passet i hjemmet.

Hjælpen er ikke erstatning for en mistet indtægt, men en forsorgsydelse, der gives efter en skønsmæssig vurdering af pågældendes økonomiske forhold.

Formålet med ydelse af hjælp efter forsorgsloven er at afhjælp-

pe den værnepligtiges og hans families trang, således at familiens hidtidige levevilkår søges opretholdt indenfor rimelige grænser.

Betingelserne for at yde hjælp er:

1. At der foreligger en vis trang, som er forårsaget af indkaldelsen.
2. At den værnepligtige selv kunne have afholdt den udgift, der søges om hjælp til at dække, hvis han ikke var blevet indkaldt.
3. At forpligtelsen ikke er påtaget med henblik på at opnå hjælp, og
3. At den værnepligtige har haft rimelig grund til ikke at vente med at påtage sig den forpligtelse, der søges om hjælp til at dække o

Ydelse af hjælp efter forsorgsloven forudsætter normalt trang. For hjælp til indkaldte værnepligtige gælder dog en lempeligere transgsbedømmelse end den, der gælder for ydelse af almindelig hjælp efter forsorgsloven.

Den lempeligere transgsbedømmelse viser sig ved:

- a) At der i et vist omfang kan ses bort fra indtægter,
- b) At der i et vist omfang kan ses bort fra, at hustruen har arbejdsmuligheder,
- c) At der i et vist omfang kan ses bort fra formue.

Det følger af formålet med hjælpen - at familiens hidtidige levevilkår skal søges opretholdt inden for rimelige grænser - at hjælpens størrelse afpasses efter den enkelte families forhold. Det følger endvidere af denne regel,

- a) At ændringer i samfundet kan ændre opfattelsen af, om der er grundlag for at yde hjælp, ligesom den økonomiske udvikling medfører,
- b) At hjælpen forøges med et stigende leveniveau, og at der eventuelt kan ydes hjælp til helt nye formål.

Ad a) o. Som eksempel på, at ændringer i samfundet kunne medføre ændring af vurderingen af, om der er grundlag for at yde hjælp,

kan nævnes spørgsmålet om hustruens arbejde uden for hjemmet. Det har hidtil været almindeligt, at hustruen frit kunne vælge, om hun ville blive i hjemmet og passe sine børn. Det er nu mere almindeligt end tidligere, at en kvinde bevarer beskæftigelse uden for hjemmet under ægteskabet, og at hun genoptager sit arbejde kort efter en fødsel. Dette afspejler sig blandt andet i lovgivningen om erstatning for mistet arbejdsfortjeneste under svangerskab og i forbindelse med fødsel. Reglerne herom findes i lov om børnetilskud og andre familieydelse, der nu omfatter alle kvinder, som udfører lønnet arbejde for andre, undtagen kvinder ansat efter tjenestemandslvgivningen eller efter lignende regler under stat eller kommuner. Loven om børnetilskud og andre familieydelse regner med 14 uger som et normalt tidsrum for afbrydelse af arbejdet på grund af svangerskab og fødsel og giver hjemmel for i denne periode at yde erstatning for mistet arbejdsfortjeneste. Denne udvikling kunne føre til, at man ved vurderingen af, om der foreligger trang til hjælp som følge af mandens indkaldelse til aftjening af værnepligten, skulle vurdere hustruens muligheder for at forsørge sig selv og det rimelige i, at hun under mandens indkaldelse udnyttede disse muligheder. Ud fra dette synspunkt kunne bistand fra det offentlige bestå i en hjælp til at udnytte arbejdsmulighederne, idet der dog herudover måtte være grundlag for at yde hjælp dels til dækning af visse fællesudgifter for hjemmet, dels til børns forsørgelse.

Da det tidligere almindelige familiemønster, hvorefter familiens forsørgelse sikredes gennem mandens arbejde uden for hjemmet, endnu i vidt omfang består, finder udvalget dog, at der ikke er tilstrækkeligt grundlag for at ændre reglen om, at hustruen efter en fødsel normalt må kunne vælge, om hun vil genoptage sit arbejde, eller om hun vil blive i hjemmet og passe barnet. Udvalget har herved også taget i betragtning, at det ofte har været fremhævet, at det er af betydning for det spæde barn, at det kan blive passet i hjemmet. Dette synspunkt har således fundet udtryk i en betænkning (nr. 575) vedrørende familiens og børns pasning, som nylig er afgivet af et underudvalg under kvindekommisionen. Det udtales her, at udvalget går ind for, at der skabes sådanne økonomiske og erhvervsmæssige forhold, at forældrene får mulighed for at vælge, om børnene i de første år skal passes hjemme eller på institution. På denne baggrund finder udvalget ikke anledning til at konstatere en ændring, der skulle kunne begrunde en ændret praksis med hensyn til ydelse

af hjælp til indkaldte værnepligtiges hustruer, der efter en fødsel bliver i hjemmet for at tage sig af barnet.

Ad b). At et stigende leveniveau i samfundet medfører, at hjælpen forøges, følger som nævnt af reglen om, at hjælp skal ydes, så familien kan bevare sit hidtidige leveniveau inden for rimelige grænser. Der må også kunne blive tale om at yde hjælp til nye formål. Medens en ugift værnepligtig således tidligere kun undtagelsesvis havde et værelse eller en lejlighed stående under indkaldelsen, forekommer dette nu langt hyppigere, og ønsket om at bevare boligen kan være begrundet i, at ændringerne i reglerne om de værnepligtiges tjeneste og den nemmere adgang til at rejse giver mulighed for at anvende boligen også under indkaldelsen.

I den i indledningen omtalte betænkning om de værnepligtiges økonomiske og sociale forhold er det foreslået, at det overvejes, indtil bestemmelser om en egentlig soldaterløn er indført, at gennemføre bl.a. følgende ændringer i de gældende regler:

Hjælpen bør sigte på at opretholde familiens hidtidige leveniveau.

Ydelserne bør gives, når visse formelle betingelser er opfyldt.

Der bør ved udbetaling af normale ydelser ikke foretages noget skøn eller nogen trangsvurdering.

Udvalget finder, at en gennemførelse af sådanne bestemmelser for den gruppe, der blev omfattet af reglerne, nærmest ville svare til indførelse af en - efter den enkeltes forhold afpasset - løn eller erstatning for mistet indtægt, og at bestemmelserne derfor ikke ville kunne indpasses i en forsorgslov efter de gældende principper. Udvalget har efter en gennemgang af de områder, på hvilke det findes ønskeligt at foreslå ændringer, fundet, at forsorgslovens affattelse er tilstrækkeligt smidig til at omfatte de ønskede ændringer. Udvalget finder således ikke grundlag for at foreslå nogen lovændring og ej heller, at hjemmelen til at yde hjælpen optages i en særskilt lov med det formål at fjerne reglerne fra forsorgslovens princip om individuel trangsbetømmelse.

I kap. 2 og 3 har udvalget afgivet indstilling om de ændringer, der foreslås, med henblik på en ajourføring af de administrative forskrifter om hjælpen til de værnepligtige.

Et forhold, der i de senere år har givet anledning til flere henvendelser til socialministeriet, dels som forelægelse af kon-

krete tilfælde, dels som principielle henvendelser, således fra Danske Studerendes Fællesråd, er spørgsmålet om ydelse af hjælp til en værnepligtigs hustru, når hun er under uddannelse. Om dette spørgsmål har der i udvalget været fremsat de betragtninger, der gengives i kap. 4. Udvalget har ment ikke at skulle afgive en indstilling om reglerne, idet spørgsmålet både på grund af sin principielle karakter og de økonomiske konsekvenser af en sådan ændring må afgøres ud fra en politisk vurdering.

Hjælpen til indkaldte værnepligtige omfatter principielt også hjælp til betaling af skat. Indførelse af bestemmelserne om kilde-skat har imidlertid medført vanskeligheder med hensyn til udmåling' af hjælpen, bl.a., fordi værdien af opholdet og det til den værnepligtige udbetalte beløb til personlige fornødenheder lægges til den skattepligtige forsorgshjælp. Hertil kommer, at skattetekniske regler medfører, at den indtægt, en værnepligtig har efter hjemsendelsen, ofte vil blive beskattet uforholdsmæssig højt.

Socialministeriet har i et cirkulære meddelt, at den hjælp, der ydes bl.a. indkaldte værnepligtige, må fastsættes under hensyn til, at der skal betales skat af hjælpen, men det er for udvalget oplyst, at der er usikkerhed med hensyn til reglernes anvendelse. Udvalget har derfor drøftet de problemer, der er opstået i forbindelse med de nye regler om betaling af skat og har i kap. 5 behandlet spørgsmål i forbindelse hermed.

Under henvisning til den af Socialreformkommissionen (jfr. betænkningen nr. 543) skitserede målsætning for primærkommunernes sociale og sundhedsmæssige virksomhed efter kommunal- og socialreformens gennemførelse - det såkaldte "enstrengede system" - har udvalget drøftet spørgsmålet om rådgivning og vejledning for de værnepligtige og deres pårørende.

I henhold til forsorgslovens § 19, stk. 3, påhviler det kommunerne at bistå enhver med råd og vejledning i spørgsmål af forsorgsmæssig og personlig art. Der må på baggrund heraf, og ganske særlig i relation til Socialreformkommissionens forslag rejses det spørgsmål, om det er rimeligt, at man i forsvaret, civilforsvaret og ved civilarbejdslejerne må ansætte socialkonsulenter - heltidsansatte socialrådgivere eller deltidsbeskæftigede, timelønnede konsulenter, der som regel er ansat ved offentlige sociale forvaltninger og in-

stitutioner - til hovedsagelig at vejlede de værnepligtige og deres pårørende vedrørende skattespørgsmål samt forsørgs- og forsikringsmæssige problemer.

Det må forekomme rimeligt og hensigtsmæssigt, at hjemstedskommunen og/eller garnisonskommunen varetager disse rådgivnings- og vejledningsopgaver uden udgift for forsvarsministeriet og indenrigsministeriet, jfr. i øvrigt det i kap. 2 om koordinering af oplysninger anførte. Udvalget finder, at det bør præciseres over for kommunerne, at de også har pligt til at råde og vejlede enkeltpersoner og familier vedrørende de problemer, der opstår som følge af en indkaldelse til aftjening af værnepligt.

Det påhviler endvidere socialkonsulenterne at afgive udtalelser til brug ved behandling af ansøgninger og indstillinger om udsættelse med indkaldelse, forflyttelse, midlertidig hjemsendelse, velfærdssorlov m.v., når årsagen er familiemæssige problemer og vanskeligheder ofte af hastende karakter på grund af pludselig opstået sygdom i familien og lignende.

Under hensyn til, at kommunerne generelt næppe har personalemæssig mulighed for at varetage denne opgave, f.eks. er der ved mange familievejledningsordninger lange ventetider ved optagelse af nye sager, vil udvalget ikke foreslå, at disse opgaver på nuværende tidspunkt søges henlagt til kommunerne. Det må dog på længere sigt forekomme rigtigt og rationelt, at også disse opgaver bliver en del af den service, kommunerne må yde deres borgere.

Kap. 2.

Til hvilke formål og i hvilket omfang der kan ydes hjælp.

I det følgende nævnes forskellige af de formål, til hvilke der kan ydes hjælp efter forsorgsloven, idet udvalget samtidig tager stilling til, om de gældende regler må anses for tilfredsstillende, eller om der efter udvalgets opfattelse er grundlag for at foreslå ændringer. I enkelte tilfælde, i hvilke reglerne kan anses for tilfredsstillende, men hvor praksis - efter udvalgets skøn - ikke synes tilstrækkeligt kendt, henstiller udvalget, at reglerne præciseres.

Udvalget går ud fra, at der udsendes administrative forskrifter om de regler, der skal være gældende, og skal pege på betydningen heraf med henblik på at skabe større ensartethed i de sociale udvalgs afgørelser. Den utilfredshed, der har gjort sig gældende med hensyn til udmåling af hjælp i det enkelte tilfælde, og som er opstået ved sammenligning med, hvad andre værnepligtige med lignende forhold har modtaget som hjælp, kan skyldes, at de sociale udvalg ikke i tilstrækkelig grad er orienteret om, i hvilket omfang der kan ydes hjælp, men kan også have sin årsag i, at de sociale udvalg er gået ud over lovens forudsætninger og har ydet hjælp i et omfang, som ikke er i overensstemmelse med lovens principper.

Udvalget skal i denne forbindelse endvidere pege på betydningen af, at der - så længe den nuværende ordning med hensyn til rådgivning og vejledning opretholdes, jfr. kap. 1, punkt 5) - sker en koordinering af på den ene side de oplysninger, der står til rådighed for de sociale udvalg om reglerne for ydelse af hjælp efter forsorgslovens § 54 og den praksis, der udvikles på grundlag af disse regler, og på den anden side de meddelelser, der gennem forsvarrets oplysnings- og velfærdstjeneste gives de værnepligtige før og under indkaldelsen.

Som nævnt i kap. 1 om almindelige bemærkninger om hjælp til indkaldte værnepligtige, er formålet med hjælpen, at familiens leve-

niveau skal opretholdes inden for rimelige grænser, hvilket betyder, at et stigende leveniveau i befolkningen vil give sig udslag i stigende ydelse af hjælp, både således at den almindelige underholdshjælp øges, og at stadig flere forbrugsgoder bliver omfattet af reglerne om hjælp.

1) Underhold.

Vejledende for omfanget af almindelig hjælp til underhold er efter de gældende regler grundbeløbet for folkepensionen for enlige. Da dette grundbeløb reguleres efter pristallet med halvårlige reguleringer, og også fra tid til anden reguleres efter stigning i lønniveauet, finder udvalget, at det fortsat er anvendeligt som udgangspunkt for fastsættelsen af beløbet til underhold. Til hjælpen til underhold ydes for hvert hjemmевærende barn, som ikke allerede modtager særligt børnetilskud, et beløb svarende til det særlige børnetilskud (der er af samme størrelse som en faders normalbidrag). Der har hidtil, når en hustrus indtægt var så betydelig, at der ikke var grundlag for at yde hende hjælp under mandens indkaldelse, heller ikke været ydet hjælp til barnet, idet hustruen da har måttet påtage sig at dække mandens andel af udgiften ved barnets forsørgelse. Dette skønnes ikke rimeligt, og udvalget foreslår derfor, at der uanset hustruens økonomiske forhold altid i disse tilfælde til barnets eller børnenes forsørgelse ydes et beløb svarende til det særlige børnetilskud.

Såfremt en indkaldt værnepligtig har et barn, som han selv skal sørge for, må der ydes hjælp til dækning af udgifterne ved barnets forsørgelse og pasning. Såfremt han uden for den egentlige tjenestetid kan deltage i barnets pasning, bør der gives ham mulighed herfor, eventuelt således at der ydes ham en vis hjælp til eget underhold, uanset at han kan få sit underhold på tjenestestedet. Hvis den værnepligtige på grund af hustruens sygdom har særlige forpligtelser i hjemmet, vil der ligeledes kunne blive tale om at yde ham en vis hjælp til eget underhold.

2) Dækning af andre forsørgelsespligter.

Hjælp kan ydes til betaling af underholdsbidrag, som måtte være pålagt den værnepligtige, hvis han skønnes at ville have afholdt udgiften. Hvis der er fastsat bidrag til et barn, vil dette i de fleste tilfælde være fastsat til det såkaldte normalbidrag. Det fore-

kommer imidlertid, at bidraget er fastsat højere, eller at forældrene selv har truffet aftale om, at faderen skal betale et højere beløb end normalbidraget. Der vil da kunne ydes hjælp til betaling af dette højere bidrag. Da der undertiden har været tvivl herom, bør det præciseres, at hjælp kan ydes i det nævnte omfang.

5) Bolig m.v.

Ved siden af hjælpen til underhold ydes hjælp til familiens almindelige udgifter, således til boligen, til varme, lys og gas etc. Hjælp til bolig fastsættes efter, hvad der må anses for at være en rimelig husleje m.v. Den kan ikke nedsættes med den begrundelse, at der kan anvises billigere bolig, hvis udgiften ikke overstiger, hvad der må anses for rimeligt for familien. Hjælp til bolig kan også dække udgifter ved eget hus, således renter af lån. Udvalget finder, at hjælp også kunne gives til rimelige afdrag på lån for et tidsrum svarende til indkaldelsesperioden. Der har hidtil været nogen tilbageholdenhed med hensyn hertil, idet hjælp til afdrag har været betragtet som formueforøgelse. For så vidt angår almindelige offentlige lån gælder imidlertid normalt, at afdragene vil være små i forhold til renterne af lånet, og hjælp har i praksis været ydet, men selv i andre tilfælde forekommer det ønskeligt at give hjælp til betaling af afdrag. Under hensyn til boligens betydning for familien og til, at der ikke er tale om en kontant forøgelse af formuen, men højst en værdi der kommer til udtryk, når boligen måske mange år senere afhændes, muligt endda i forbindelse med erhvervelse af anden ejendom, synes det ubetænkeligt at yde hjælp til rimelige afdrag. En grænse for hjælpen fastsættes dels ved, at boligudgiften ikke må overstige, hvad familien selv kunne have betalt, hvis den værnepligtige ikke var blevet indkaldt, dels ved at hjælp ikke bør overstige huslejen for en lejlighed efter familiens behov. De samme betragtninger som med hensyn til dækning af udgifter ved eget hus gør sig gældende for udgifter ved indskud i lejlighed.

Det kan undertiden frembyde vanskeligheder at tage stilling til omfanget af den hjælp, der bør ydes, når en værnepligtigs boligforhold er betydelig forbedret kort før eller under indkaldelsen,, Det vil her være naturligt at tage hensyn til,, om boligforholdene tidligere måtte siges at være tilfredsstillende. Har den værnepligtige og hans familie levet under dårlige, eventuelt sundhedsmæssigt uforsvarlige boligforhold, eller i en bolig der er for lille for familien, bør det kunne akcepteres, at flytningen til bedre forhold er

gennemført. En begrundelse herfor kan også søges i, at der muligvis med hjemmel i anden lovgivning kunne være ydet hjælp til forbedring af boligforholdene, således loven om børne- og ungdomsforsorg.

Udvalget finder, at der foruden den foran nævnte ændring med hensyn til betaling af afdrag bør gennemføres den regel, at der fremtidig ved vurderingen af, om flytning til bedre bolig kort før - eller muligvis under - indkaldelsen, har været en rimelig disposition, bør tages hensyn til, om boligforholdene tidligere har været fuldt forsvarlige.

4) Fødsel.

Forsorgslovens regler om hjælp i forbindelse med fødsel er med virkning fra 1. april 1968 ændret. Formålet med reglerne er at skabe tryghed i hjemmet omkring fødslen. I et cirkulære af 8. juli 1969 om bistand til familien og til den enlige forsørger har socialministeriet givet nærmere forskrifter om ydelse af denne hjælp, og disse forskrifter bør følges, når hjælpen ydes til værnepligtiges familier.

5) Erhvervsvirksomhed.

Der kan ydes hjælp til fortsættelse af en erhvervsvirksomhed, som den værnepligtige har drevet. Sådan hjælp kan ydes både til en gift og til en ugift værnepligtig med henblik på, at virksomheden holdes i gang. Det er dog en naturlig forudsætning, at virksomheden afkaster et rimeligt udbytte, således at det vil have betydning for den værnepligtige at fortsætte virksomheden efter hjemsendelsen. Der kan ikke ydes erstatning for det særlige tab, som måtte være en følge af, at den værnepligtige ikke selv kan arbejde i virksomheden.

Hjælp kan ydes til prioritetsrenter, afdrag og ejendomsskatter og til aflønning af medhjælp, idet der ved fastsættelse af hjælpens størrelse tages hensyn til virksomhedens afkast.

Ved overvejelser om hvorvidt der skal ydes hjælp til en erhvervsvirksomhed, kan tages i betragtning, at den værnepligtige muligvis kan opnå midlertidig hjemsendelse for at passe sin virksomhed. Da dette kan medføre ulemper og udgifter for ham selv og for tjenestestedet, vil det kunne være rimeligt - for at undgå dette - at yde hjælp.

Udvalget finder, at de gældende regler har virket tilfredsstillende og stiller ikke forslag om ændringer, udover at det netop

nævnte hensyn bør kunne tages i betragtning ved overvejelserne om ydelse af hjælp til en værnepligtig til erhvervsvirksomhed.

6) Betaling af afdrag ved afbetalingskøb.

Der ydes hjælp til betaling af afdrag på gæld, som er stiftet til erhvervelse af ting til hjemmet eller til erhvervsmæssig brug. Selv om ægteskab måtte være indgået nogen tid før indkaldelsen, vil der ofte være gældsforpligtelser efter afbetalingskøb, således navnlig til møbler. Der har tidligere været fastsat et bestemt beløb som sædvanligt maksimum for, hvad der månedlig kunne ydes til hjælp til afbetaling af købte møbler til hjemmet, men denne sats har ikke været ajourført, og der har derfor udviklet sig en praksis med en mere individuelt fastsat hjælp til dækning af sådanne udgifter.

Udvalget finder, at sådan hjælp også fremtidig bør kunne ydes efter forholdene i det enkelte tilfælde, således at købet vurderes efter den værnepligtiges økonomiske forhold, og således at hjælpen fastsættes til dækning af afdrag, der er fastsat efter, hvad der er normalt for køb af denne art.

Ved vurderingen af arten af indkøb har man hidtil betragtet visse ting som "luksusbetonede" og har - uanset princippet om, at de værnepligtige skulle have ret til hjælp afpasset efter den enkeltes økonomiske forhold - holdt sådanne ting udenfor, hvad der kunne ydes hjælp til.

Udvalget finder, at sådanne grænser ikke længere bør opretholdes, idet der er sket dels en betydelig indtægtsstigning for de aldersklasser, de værnepligtige tilhører, dels en vis udligning af forskellene i levestandard, således at ting, der tidligere blev betragtet som luksusprægede, nu ikke længere kan karakteriseres således. Udvalget finder derfor, at det afgørende må være, om der er tale om ting, der er almindelige i hjemmene, f.eks. fjernsynsapparater, og som den værnepligtige selv kunne have betalt. Når der er tale om afbetalingskøb, vil dette kunne bedømmes efter, om der er ydet en rimelig udbetaling, og om afdragsvilkårene har været overholdt inden indkaldelsen. Udvalget finder yderligere, at de foran anførte principielle synspunkter, at forpligtelsen ikke er påtaget med henblik på at opnå hjælp, og at den værnepligtige har haft rimelig grund til ikke at vente med at påtage sig forpligtelser, giver fornøden sikkerhed for, at hjælp kun ydes, når det er tilstrækkeligt begrundet.

Udvalget finder imidlertid, at der dog stadig er grund til at gøre undtagelse med hensyn til køb af motorkøretøj, herunder motor-

cykle, og at det ikke er rimeligt at yde hjælp til betaling af afdrag herpå eller til renter af lån til indkøbet, med mindre motor-køretøjet må anses for nødvendigt for den pågældende i hans erhverv. Der skulle herefter, som det allerede nu er tilfældet, kunne ydes hjælp til betaling af afdrag, såfremt den pågældende har brug for motorkøretøjet under udøvelsen af erhvervet, eller han vel ikke anvender det i erhvervet, men befordring til og fra arbejdsstedet ikke - eller dog kun meget vanskeligt eller tidkrævende - kan ske på anden måde end ved anvendelse af motorkøretøj. Heri ligger formentlig en vis udvidelse af de gældende regler, men udvalget vil finde det rimeligt, at denne udvidelse akcepteres.

7) Forsikringspræmier.

Reglerne herom er, at der kan ydes hjælp til betaling af almindelige forsikringspræmier, der ikke - som visse livsforsikringer og indekskontrakter - medfører en formueforøgelse. Der vil således kunne ydes hjælp til betaling af præmie for en ophørende livsforsikring, som den værnepligtige måtte have tegnet for at sikre sine børn eller som garanti for tilbagebetaling af et lån til studier eller lignende. Hjælpen kan dække det tidsrum, for hvilket der i øvrigt kan ydes hjælp, dog at perioden af praktiske grunde afrundes til hele måneder. Der må normalt være tale om præmier, der forfalder til betaling i indkaldelsesperioden. Udvalget foreslår, at reglerne herom tydeliggøres.

8) Renter af gæld.

Hjælp kan for et tidsrum svarende til indkaldelsesperioden ydes til betaling af renter af gæld, optaget til et rimeligt formål, jfr. i øvrigt bemærkningerne vedrørende hjælp til erhvervsvirksomhed og hjælp til afdrag på afbetalingskøb. Betaling af renter af mandens studiegæld kan ikke være et led i hustruens forsørgelsespligt over for manden, og hjælp til betaling af sådanne renter skal derfor ydes uanset hustruens økonomiske forhold. Dette spørgsmål har været rejst i de senere år som følge af, at en værnepligtigs hustru nu oftere end før vil have en uddannelse, der sætter hende i stand til at have betydelige indtægter.

Der har hidtil kun rent undtagelsesvis kunne gives hjælp til en ugift værnepligtig til betaling af værelse. Dette har således

været tilfældet, når den værnepligtige var noget ældre end normalt ved indkaldelse, og han før indkaldelsen havde haft lejligheden nogen tid og ikke havde bevaret forbindelse med pårørende. Udvalget finder, at udviklingen har gjort det rimeligt at gennemføre en vis udvidelse af reglerne på dette område.

Medens det tidligere var almindeligt, at en værnepligtig ved indkaldelsen havde bopæl på et arbejdssted eller hos forældre eller i hvert fald havde en bolig, som han ikke fortsat ville bevare efter aftjeningen af værnepligten, forekommer det imidlertid nu oftere, at en værnepligtig har eget værelse eller lejlighed, og at han vil få brug for værelset eller lejligheden efter hjemsendelsen. Hertil kommer at reglerne for de indkaldtes ophold på de militære tjenestesteder er ændret, således at de indkaldte ikke i så høj grad som tidligere er bundet til at opholde sig på tjenestestedet.

Udvalget finder derfor, at der på dette område er grundlag for at fastsætte nye regler, således at det bliver muligt i videre omfang at yde hjælp til ugifte værnepligtige til bolig. Udvalget vil finde det rimeligt, at der kan ydes hjælp til betaling af leje for et værelse. Det bør normalt være en forudsætning herfor:

1. at den værnepligtige har haft værelset (boligen) sædvanligvis 1 år før indkaldelsen,
2. at han selv har betalt lejen i dette tidsrum,
3. at lejen stod i rimeligt forhold til hans indtægt,
4. at han jævnlig kan gøre brug af værelset (boligen) i indkaldelsestiden.

10) Hjælp efter andre bestemmelser i forsorgsloven.

Hvis betingelserne for ydelse af hjælp efter forsorgslovens § 54 ikke er opfyldt, f.eks. fordi den værnepligtiges hustru uden rimelig grund har opgivet sit arbejde, vil der dog, såfremt hun ikke påny kan finde beskæftigelse, og der derfor er tale om trang, kunne ydes hjælp efter forsorgslovens almindelige regler. Dette medfører, at den sædvanlige trangsbedømmelse må lægges til grund og ikke den ovenfor nævnte lempeligere trangsbedømmelse, samt at hjælpen udmåles efter de almindelige regler for underholdshjælp, d.v.s. indenfor snævrere rammer end de i kap. 2 nævnte. Der vil undtagelsesvis også kunne blive tale om tilbagebetaling af hjælpen.

Kap. 3.

Hjælp i særlige tilfælde.

Da en hjemsendt værnepligtig undertiden ikke får beskæftigelse straks efter hjemsendelsen, kan hjælp efter forsorgslovens bestemmelser om hjælp til værnepligtige ydes i indtil 6 uger efter hjemsendelsen. Hjælpen kan ikke overstige, hvad der kunne være ydet efter arbejdsløshedsforsikringen, og det er en forudsætning, at den pågældende er tilmeldt arbejdsformidlingen som ledig. Sådant hjælp kan også ydes, hvis der ikke har været ydet hjælp i indkaldelsesperioden, hvilket navnlig har betydning for den ugifte.

Et særligt problem for ugifte er hjælp til leje af værelse efter hjemsendelse. Mangelen på værelser har betydet, at værnepligtige ved hjemsendelsen ofte ikke har et sted, hvor de kan tage hen, og det er derfor ønskeligt, at de i slutningen af indkaldelsestiden kan sikre sig et værelse. Udvalget finder det rimeligt, at der ydes hjælp hertil.

For den værnepligtige, der straks efter hjemsendelsen opnår beskæftigelse, kan der opstå vanskeligheder, såfremt lønnen udbetales nogen tid efter hjemsendelsen. Under den form for lønudbetaling, som mange virksomheder nu anvender, kan der ikke uden videre ydes forskud på løn, og udvalget finder, at det i enkelte tilfælde vil kunne være rimeligt at give mulighed for at yde hjælp i den første tid efter hjemsendelse, selv om den pågældende har beskæftigelse. Eventuelt kan hjælp ydes efter forsorgslovens almindelige regler om underholdshjælp, således at der kræves tilbagebetaling af hjælpen.

2) Hjælp under genindkaldelser.

I betragtning af den ulempe i økonomisk og social henseende, der ofte vil være forbundet med genindkaldelser (mønstringer), uanset

et eventuelt rimeligt varsel herom, finder udvalget det ønskeligt, at der kunne ydes de pågældende en godtgørelse for mistet arbejdsindtægt. En sådan godtgørelse vil imidlertid ikke kunne ydes med hjemmel i forsorgsloven, idet den ville stride imod de principper, sociallovgivningen bygger på.

Hjælp under genindkaldelser ydes således principielt efter de samme retningslinier som under den første indkaldelse. Dette kan medføre, at hjælpen vil være rigeligere, idet den værnepligtige da ofte vil have større forpligtelser og et højere leveniveau end under den første indkaldelse.

Da det under genindkaldelser kan være vanskeligt at vurdere trangen, henstiller udvalget, at det fastslås som almindelige retningslinier, at de sociale udvalg kan yde en hjælp, der svarer til en forholdsmæssig andel af den hjælp, der kunne ydes, hvis indkaldelsen havde varet i længere tid. Ved en sådan fastsættelse af hjælpen vil man nærme sig en erstatning for mistet arbejdsindtægt.

Ved lov af 4. juni 1970 er der fastsat regler om værnepligtens opfyldelse ved bistandsarbejde i udviklingslandene.

Loven er trådt i kraft den 1. september 1970. Der vil efter forsorgsloven kunne ydes hjælp til den værnepligtiges familie her i landet. Udvalget går ud fra, at hjælpen kan fastsættes således, at der ikke regnes med, at den værnepligtige af det beløb, han modtager, skal bidrage til familiens underhold, og at hjælp også kan ydes, hvis familien ledsager den værnepligtige, men at der ikke er grundlag for at yde hjælp til familiens rejse. Udvalget finder endvidere, at det beløb, den værnepligtige modtager som "genetableringsbeløb" ikke skal tages i betragtning ved udmåling af hjælpen i indkaldelsesperioden, men at modtagelsen af dette beløb til gengæld normalt må udelukke, at der kan ydes hjælp efter hjemkomsten.

4) Hjælp til familie i udlandet.

Hjælp kan efter loven ydes også til familie bosat i udlandet, når opholdet dér er rimeligt begrundet. Der synes ikke at være op-

stået særlige problemer i forbindelse med administrationen af bestemmelserne herom, og der er derfor ikke fundet anledning til at foreslå ændrede regler på dette område.

Kap. . 4.Hjælp til værnepligtiges hustruer
under uddannelse.

I de senere år har der i stigende grad været forelagt de sociale myndigheder .anmodninger om hjælp efter forsorgsloven til værnepligtiges hustruer under uddannelse. Der er ikke efter forsorgsloven hjemmel til at yde sådan hjælp, med mindre andre af lovens betingelser for at yde hjælp er opfyldt. Efter forsorgsloven har manden over for det offentlige forsørgelsespligt over for hustruen, men hustruen har også forsørgelsespligt over for sig selv, jfr. lovens § 25, stk. 1. Ved afgørelsen af, om der kan ydes underholdshjælp til en indkaldt værnepligtigs hustru, er det derfor ikke tilstrækkeligt at konstatere, om manden faktisk har underholdt hende eller dog - f.eks. fordi han først umiddelbart før indkaldelsen har afsluttet sin uddannelse - ville have været i stand til at underholde hustruen, hvis han ikke var blevet indkaldt. Der må endvidere foretages en vurdering af, om hustruen kan og bør underholde sig selv. Såfremt der er et eller flere børn i ægteskabet, vil det ofte være begrundet, at hustruen arbejder i hjemmet, således at der er tilstrækkeligt grundlag for at yde underholdshjælp. Dette vil også være tilfældet, hvis hustruen, selv om der ikke er børn i ægteskabet, f.eks. på grund af svagelighed eller manglende arbejdsmuligheder er afskåret fra at tage erhvervsmæssigt arbejde.

At hustruen vælger at gennemgå en ikke-lønnet uddannelse og som følge heraf ikke har midler til sit underhold, kan ikke anerkendes som trang i forsorgslovens forstand. At hun påtager sig et studium, må netop oftest tages som udtryk for at hun er i stand til - og i øvrigt indstillet på senere - at udføre erhvervsmæssigt arbejde.

Efter den opfattelse, som socialministeriet hidtil har haft om dette spørgsmål, ligger det også i øvrigt uden for formålet med

forsorgslovens § 54 at yde støtte til gennemførelse af studier, idet sådan støtte bør søges gennem de hertil etablerede ordninger, således navnlig Statens uddannelsesstøtte. Det må synes ønskeligt, at støtte til en kvindes uddannelse gives ud fra en vurdering af hendes studieegnethed og derfor gives af uddannelsesmidler, idet det ikke forekommer rimeligt, at en kvinde, der er gift med en indkaldt værnepligtig, skulle have støtte, som ikke kunne være ydet af uddannelsesmidlerne, det vil sige have bedre adgang til støtte end en ugift kvinde eller en mand.

Spørgsmålet har været rejst over for socialministeriet af folketingets ombudsmand, der har henstillet, at der i sager om hjælp til værnepligtiges hustruer under uddannelse foretages en konkret vurdering af, om hustruens studier indicerer, at hun har evne til at forsørge sig selv. Socialministeriet har hertil udtalt, at ministeriet har fulgt den fremgangsmåde at foretage en konkret vurdering af hustruens forhold, men at et egentligt studium normalt vil være udtryk for, at en kvinde vil have evnen til at forsørge sig selv, idet studiet netop gennemføres med det formål, at hustruen senere skal have indtægtsmuligheder, hvorved hun helt vil kunne klare sig selv. I sådanne tilfælde vil der derfor normalt ikke være grundlag for at yde hjælp til hendes underhold. Deltagelse i kortvarige kurser el.lign., som kan passes ved siden af anden virksomhed, behøver derimod ikke at afskære fra hjælp. At følge den af folketingets ombudsmand angivne retningslinie medfører således ikke nogen ændring af socialministeriets praksis.

Hjemmel til i videre omfang at yde hjælp efter forsorgsloven til værnepligtiges hustruer under uddannelse vil kræve en ændring af loven.

Synspunkter_fremsat_i_udvalget.

Der er i udvalget givet udtryk for det synspunkt, at de gældende regler ikke er tilfredsstillende, idet samfundet bør råde bod på de økonomiske ulemper, der kan være en følge af, at en værnepligtig er indkaldt. Ud fra dette synspunkt bør den værnepligtiges familie under indkaldelsen have et sådant grundlag for sin tilværelse, at der ikke sker nogen væsentlig forringelse af familiens forhold. Dette

skulle føre til, at en værnepligtigs hustru kunne undlade at tage erhvervsmæssig beskæftigelse og i stedet kunne få en uddannelse, i hvert fald hvis uddannelsen var påbegyndt, før manden blev indkaldt til aftjening af værnepligten, idet det afgørende må være, at manden, såfremt han ikke var blevet indkaldt, ville have været i stand til at sørge for familiens underhold. Ud fra dette synspunkt er det særlig utilfredsstillende, hvis en kvinde med et barn afskæres fra at få hjælp til sit underhold, fordi hun er under uddannelse, såfremt hun, hvis dette ikke var tilfældet, kunne få hjælp.

Hvis støtte til en sådan uddannelse som følge af mangel på midler eller af andre grunde ikke kan gives af de sædvanlige uddannelsesmidler, burde der iflg. dette synspunkt indføres bestemmelser om hjælp til værnepligtiges hustruer. Denne hjælp burde være så stor, at familien nogenlunde kunne leve på det niveau, som den ville have kunnet, såfremt manden ikke var blevet indkaldt. Der burde derfor også i sådanne tilfælde kunne ydes en værnepligtigs hustru en hjælp til supplerung af den støtte, hun måtte modtage af almindelige uddannelsesmidler, f.eks. Statens uddannelsesstøtte, idet denne støtte, selv når den ydes med maksimumsbeløbet, ikke er tilstrækkelig til at opretholde et beskedent leveniveau. Støtten afhænger endvidere af forældrenes økonomiske forhold og ydes normalt med halvdel som lån.

Ud fra denne opfattelse ville det dog være rimeligt, om støtte til hustruens uddannelse kun blev ydet ud fra samme kriterier med hensyn til studieegnethed etc., som lægges til grund ved ydelse af støtte af statens uddannelsesmidler.

Heroverfor har i udvalget stået det synspunkt, at indkaldelse til aftjening af værnepligt er noget, en mand må være forberedt på og bør indrette sine dispositioner efter, og at den bestående lovgivning har tilstrækkelig vide rammer for at yde hjælp til afbødning af de økonomiske ulemper ved indkaldelsen, således at retningslinierne for, hvad der kan ydes, blot fra tid til anden bør afstikkes ud fra de ændringer, den økonomiske udvikling har medført for unge familiers levevilkår.

Det forekommer nu langt hyppigere end tidligere, at værnepligtiges hustruer er under uddannelse, men der er samtidig i langt hø-

jere grad end før åbnet for muligheder for støtte til uddannelse. Denne støtte har værnepligtiges hustruer samme adgang som andre til at få. Ønsket om en uddannelse må være begrundet i, at de senere under ægteskabet er indstillet på at forsørge sig selv gennem erhvervsarbejde, og der er derfor ikke særlig anledning til at give dem en særstilling i den relativt korte periode, en værnepligtigs indkaldelse varer. Såfremt årsagen til, at de ikke kan få støtte af sædvanlige uddannelsesmidler, er, at de ikke opfylder de sædvanligt stillede krav til egnethed til studier, må det forekomme lidet rimeligt på anden måde at støtte deres uddannelse. Er årsagen til, at de ikke kan få støtten, at der ikke er tilstrækkelige midler til rådighed for støtte til uddannelse, ville det forekomme rimeligere, at disse midler blev forøget, end at der gennem anden lovgivning skabes mulighed for at supplere uddannelsesmidlerne. Da det for udvalget er oplyst, at trangskriterierne for hjælp af uddannelsesmidlerne til værnepligtiges hustruer vurderes under hensyn til deres forældres indtægt, har udvalget dog ønsket at pege på, at uanset at forældre har forsørgelsespligt over for et barn under 18 år, ophører denne forsørgelsespligt ved den unges indgåelse af ægteskab. Ud fra det synspunkt, der ligger bag denne regel, forekommer det ikke rimeligt ved afgørelsen af spørgsmålet om hjælp til uddannelse til en værnepligtigs hustru at tage hensyn til hendes forældres økonomiske forhold.

Særlig med hensyn til spørgsmålet om, hvorvidt der i lovgivning under socialministeriet bør skabes hjemmel til at yde hjælp til uddannelse af indkaldte værnepligtiges hustruer, har det været fremhævet, at sociallovgivningen hidtil kun har indeholdt regler om hjælp til uddannelse af personer, der på en eller anden måde må betragtes som socialt handicappede, og at det ville være at indføre et nyt princip, om man skulle yde støtte til uddannelse blot på grundlag af en persons forsørgelsespligt overfor en anden. Efter et sådant princip skulle der da også kunne ydes hjælp til uddannelse af en person, hvis ægtefælle modtog almindelig forsorgshjælp, hjælp til tuberkuloseramte, hjælp som revalidend eller en social pension. Dette kunne måske være rimeligt, for så vidt som den fysiske eller socialt handicappede ægtefælles fremtidige arbejdsmuligheder ofte

ville blive ringere end tidligere, og det derfor kunne være ønskeligt at give den raske ægtefælle mulighed for ved en uddannelse at blive i stand til at bidrage til familiens forsørgelse. Problemet synes imidlertid at burde ses i en større sammenhæng og behandles i forbindelse med spørgsmål om, i hvilket omfang samfundet skal støtte, at en person på et hvilket som helst tidspunkt af sin tilværelse skal kunne få uddannelse, omskoling eller efteruddannelse. Sådanne overvejelser må formentlig også ses i sammenhæng med overvejelser om ægtefællers forsørgelsespligt overfor hinanden. Dette spørgsmål behandles af et under justitsministeriet nedsat udvalg.

Det har endelig været anført, at såfremt der skulle ydes hjælp til en værnepligtigs hustru under uddannelse ud fra det synspunkt, at den værnepligtige, såfremt han ikke var blevet indkaldt, ville have været i stand til at sørge for hustruens underhold, det vil sige ud fra den betragtning, at man måtte erstatte forsørgerens fravær, ville det næppe være rimeligt at begrænse hjælpen til de tilfælde, i hvilke hustruen var under uddannelse. Hjælp burde da også ydes, når hustruen blot ikke ønskede at have erhvervsmæssigt arbejde.

Efter den hidtidige fordeling af arbejdsopgaver mellem ministerierne, hvorefter undervisning og støtte til undervisning overvejende hører under undervisningsministeriets område, må det ud fra ønsket om en rationel administration være naturligt, at undervisningsministeriet løser problemerne om støtte til uddannelse af personer, der ikke på grund af et fysisk eller socialt handicap hører under socialministeriets område.

Konklusionen af det nævnte synspunkt er, at de sociale hensyn til familien kan siges at være imødekommet ved, at der ydes hjælp til børnenes forsørgelse og hjælp til dækning af hjemmets fællesudgifter, og at spørgsmålet om hjælp til selve uddannelsen - nemlig hjælp til underhold i uddannelsestiden - ikke naturligt hører hjemme i sociallovgivningen.

Udvalget har således ikke hermed peget på en løsning, der vil tilfredsstille dem, som har givet udtryk for, at der til en værnepligtigs hustru under uddannelse bør ydes hjælp til underhold i et omfang, der gør det muligt for hende at gennemføre en uddannelse, såfremt manden med den indtægt, han kunne have opnået, hvis han ikke havde været indkaldt, kunne have underholdt hustruen.

Det er imidlertid udvalgets opfattelse, at løsningen af problemet ikke hører hjemme under den sociale lovgivning.

En løsning af spørgsmålet kunne gennemføres ved øgede bevil-linger til Statens uddannelsesstøtte. Det kan næppe anses for gennemførligt at øge bevillingerne blot med det formål at hjælpe den her nævnte særlige gruppe frem for andre uddannelsessøgende. En løsning af spørgsmålet for denne særlige gruppe forudsætter derfor en lovgivning herom.

Kap. 5.Hjælp til betaling af skat.

Da det påhviler en værnepligtig at betale skat af den hjælp, der ydes familien, må hjælpen ikke alene dække underhold og almindelige udgifter, såsom husleje, afdragsforpligtelser m.v., men også indeholde et beløb svarende til den dermed forbundne skatteforpligtelse, hvilket bl.a. har fundet udtryk i socialministeriets cirkulære 5. maj 1970. Dette har efter indførelsen af bestemmelserne om kildeskat medført betydelige administrative vanskeligheder, der forstærkes af, at værdien af den værnepligtiges ophold og de beløb, der gennem tjenestestedet udbetales til personlige fornødenheder, ligeledes er kildeskattepligtige. Yderligere kan peges på, at den indtægt, en værnepligtig opnår efter hjemsendelsen, ofte som følge af skattetekniske regler bliver beskattet uforholdsmæssigt højt.

Udvalget er bekendt med, at socialministeriet for tiden fører forhandlinger med finansministeriet, skattedepartementet, og henstiller, at resultatet af forhandlingerne meddeles sammen med de administrative forskrifter om hjælpen til indkaldte værnepligtige, som påregnes udsendt, når der er taget stilling til udvalgets indstilling.

Udvalget finder at burde pege på, at det på det eksisterende lovgrundlag næppe er muligt at nå resultater, der kan anses for tilfredsstillende set både fra de værnepligtiges og fra den sociale forvaltnings side. Man skal herved fremhæve, at det, når talen er om ydelse af offentlig hjælp fastsat ud fra en vurdering af, hvad samfundet i en given situation bør stille til rådighed for en trængende person, hvad enten der er tale om en person, der aftjener værnepligt, eller om personer, der i øvrigt oppebærer hjælp efter forsorgslovgivningen, herunder også børneværns- og revalideringslovene,

er irrationelt at skulle forhøje den fornødne ydelse med et til betaling af skat beregnet beløb, som i realiteten blot er overførelse af beløb fra en offentlig kasse til en anden, oven i købet med et betydeligt administrativt merarbejde for såvel kommunale som statslige forvaltningsorganer, samt ofte yderligere med tidskrævende henvendelse fra vedkommende person til skattemyndigheder m.v.

Da ydelser fastsat efter en trangsvurdering ikke på samme måde som folke-, invalide- og enkepension eller dagpenge i henhold til den sociale lovgivning kan anses som en substitution for bortfaldne arbejds- eller erhvervsindtægter, finder udvalget, at der bør tilvejebringes hjemmel til, at sådanne sociale ydelser bliver fritaget for skat, idet man som anført må lægge afgørende vægt på, at skat af sådanne ydelser ikke i sig selv medfører indtægter for det offentlige, men tværtimod påfører det offentlige betydelige udgifter til administration og yderligere muligheder for tab i det omfang, skatten ikke som A-skat straks undrages modtagerens økonomiske råden.

Udvalget skal derfor henstille, at foranstående må indgå i de forhandlinger, der føres med finansministeriet. ^{x)}

x) Ved finansministeriets bekendtgørelse af 23. december 1970 er det fastsat, at ydelser efter forsorgsloven fra 1. januar 1971 skal henregnes til A-indkomst.

Kap. 6.

Betydningen af indtægt og formue.

Da hjælpen til indkaldte værnepligtige er en forsorgsydelse, som gives efter trang, må man ved ydelse af hjælpen vurdere ikke blot det individuelle behov, men også i hvilket omfang den værnepligtige og hustruen selv kan dække dette behov. Dette betyder, at indtægt og formue må tages i betragtning.

Som nævnt er der tale om en lempeligere trangsbedømmelse end ved ydelse af hjælp efter forsorgslovens regler om almindelig underholdshjælp.

Dette vil medføre, at hjælpen ikke altid som med hensyn til almindelig hjælp efter forsorgsloven nedsættes med et beløb svarende til indtægten, og at det kan tillades, at en formue helt eller delvis bevares.

Indtægt.

Principielt må indtægt medføre nedsættelse af hjælpen, således også indtægt fra en arbejdsgiver, hvis der ikke samtidig udføres arbejde, og indtægt af formue, af virksomhed etc. Er der tale om en arbejdsindtægt, ses der i overensstemmelse med det i sociallovgivningen almindeligt fulgte princip bort fra en del af denne. Udvalget vil finde det rimeligt, at det tillades en værnepligtig, som har arbejdsindtægt under indkaldelsen, at bevare et beløb, uden at det medfører nedsættelse af hjælpen, og skal foreslå, at der ses bort fra et beløb svarende til halvdelen af folkepensionens grundbeløb for enlige, for tiden ca. 350 kr. månedlig, og at der for indtægt herudover ses bort fra indtil halvdelen. Samme regel foreslås med hensyn til hustruens indtægt.

Lige med arbejdsindtægt bør stilles ydelser, der træder i stedet for sådan indtægt, således sygeløn, arbejdsløshedsunderstøttelse og feriepenge.

Formue.

Medens indtægt af en formue som nævnt må tages i betragtning, således at hjælpen nedsættes med et beløb svarende til indtægten, kan det anerkendes, at selve formuen bevares. Dette er således tilfældet, når formuen har betydning for fortsættelse af den værnepligtiges erhvervsvirksomhed, eller formuen er tænkt anvendt til at påbegynde en virksomhed eller anvendt til uddannelse, bosætning eller lignende.

Er der ikke nogen sådan særlig begrundelse for at bevare formuen, bør der ikke ydes hjælp. Det må dog tages i betragtning, hvorledes formuen er anbragt. Det vil normalt ikke være rimeligt at kræve, at en formue, der er bundet i en virksomhed, skal anvendes. Er der tale om en større formue, bør det dog undersøges, om der er mulighed for at optage lån, uden at dette medfører større kurstab eller en betydelig rentebyrde. En likvid formue, herunder en formue anbragt i let realisable værdipapirer, vil kunne udelukke, at der ydes hjælp. Hvis formuen ikke er betydelig, vil der kunne ydes en vis hjælp, således at familien ikke helt henvises til at leve af formuen og indtægten heraf.

Udbetaling af feriepenge indtjent før indkaldelsen.

En indkaldt værnepligtig vil ofte have ret til at få udbetalt feriepenge, indtjent gennem arbejde forud for indkaldelsen, umiddelbart før eller under indkaldelsen. Det beløb, der er kommet til udbetaling, må efter de gældende regler tages i betragtning ved fastsættelsen af hjælpen til den værnepligtige. Dette skaber en ulighed mellem værnepligtige, der modtager hjælp efter forsørgsloven, og andre værnepligtige, idet disse sidste kan reservere de udbetalte feriepenge til ferie efter hjemsendelsen.

Udvalget finder, at det er rimeligt i alle tilfælde ved udmåling af hjælpen at se bort fra feriegodtgørelse, således at de værnepligtige får mulighed for at anvende feriegodtgørelsen ved ferie i det første år efter hjemsendelsen.

Hovedpunkter af udvalgets forslag.

1. Der bør ske en koordinering af oplysninger, som meddeles de sociale udvalg, der administrerer forsorgslovens bestemmelser om hjælp til indkaldte værnepligtige og de oplysninger, der udsendes til de værnepligtige før og under indkaldelse.

2. Der bør gives særlige regler om hjælp til barn af en indkaldt værnepligtig, der selv skal sørge for barnet.

3. Der bør altid til et barn ydes en hjælp svarende til det særlige børnetilskud (normalbidraget) uanset moderens økonomiske forhold.

4. Der bør kunne ydes hjælp til betaling af rimelige afdrag på gæld vedrørende ejendom.

5. Der bør kunne ydes hjælp til bolig, også når boligforholdene forbedres umiddelbart før eller under indkaldelsen, hvis boligforholdene ikke har været fuldt forsvarlige.

6. Hjælp til betaling af ting købt på afbetaling bør kunne ydes til fjernsyn og andre ting, som tidligere blev betragtet som luksusbetonede.

7. Hjælp til afdrag på betaling af motorkøretøj, herunder motorcykel, bør kunne ydes, ikke blot når køretøjet er nødvendigt til erhvervsmæssigt brug, men også når befordring til arbejdsplads ikke, eller dog kun meget vanskeligt eller tidkrævende, kan ske på anden måde end ved anvendelse af køretøj.

8. Der bør i højere grad kunne ydes hjælp til ugifte værnepligtige til leje af værelse.

9. Hjælp bør i videre omfang kunne gives efter hjemsendelsen.

10. Ved udmåling af hjælp bør i højere grad kunne ses bort fra den værnepligtiges og hustruens indtægt ved arbejde under indkaldelsen.

11. Ved udmåling af hjælp bør helt ses bort fra feriepenge.

12. Udvalget foreslår regler om hjælp til personer, der aftjener værnepligt ved arbejde i udviklingslandene.

13. Udvalget har behandlet spørgsmålet om hjælp til værnepligtiges hustruer under uddannelse, jfr. betænkningens kap. 4.

14. Udvalget rejser spørgsmålet om, hvorvidt rådgivning og vejledning for værnepligtige i overensstemmelse med tendenserne i kommunalreformen og socialreformen bør være en opgave for kommunerne, således at man på længere sigt kan undvære særlige socialkonsulenter ved forsvaret, civilforsvaret og civilarbejdslejrene.

H H H H H H H H H H H

